

Za: Veće Interdisciplinarnih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu

i

Senat Univerziteta umetnosti u Beogradu

**Izveštaj Komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije
Margarite Petrović**

**TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA
U
TELESNOJ UMETNOSTI**

Komisija za procenu i odbranu doktorske disertacije Margarite Petrović **TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA U TELESNOJ UMETNOSTI** na sastanku održanom 22. juna 2015. godine predložila je i tom prilikom usvojila izveštaj kojim se pozitivno ocenjuje doktorska disertacija Margarite Petrović.

Izveštaj komisije sadrži: uvodno obrazloženje, biografske podatke o kandidatkinji, analizu disertacije, kritički uvid i ocenu rezultata doktorske disertacije, te zaključak komisije.

Uvodno obrazloženje

Margarita Petrović (F23/09) je studentkinja doktorskih studija na Studijskom programu za teoriju umetnosti i medija Interdisciplinarnih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu. Kandidatkinja je prijavila doktorsku disertaciju septembra 2012. godine. Tema

doktorske disertacije **TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA U TELESNOJ UMETNOSTI** odobrena je na sednici Senata Univerziteta umetnosti održanom 27. septembra 2012. godine. Za mentora je imenovan dr Miodrag Šuvaković redovni profesor Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu i predavač na Interdisciplinarnim studijama Univerziteta umetnosti u Beogradu. Doktorska disertacija je završena i predata juna 2015. godine.

Članovi komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije postavljeni su odlukom Veća Interdisciplinarnih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu 11. juna 2015: dr Miodrag Šuvaković, redovni profesor – FMU (mentor), dr Nikola Dedić, vanredni profesor FMU, dr Mariela Cvetić, vanredni profesor - Arhitektonski Fakultet, dr Mirjana Zakić, docent FMU, dr Kristina Brajović Car, docent FMK - Singidunum.

Biografija kandidatkinje:

Margarita Petrović je rođena 1960. godine u Beogradu. Pohađala je osnovnu školu “Aleksa Šantić” i Petu beogradsku gimnaziju, te osnovnu i srednju muzičku školu “Stanković”. Zvanje doktora medicine stekla je na Medicinskom fakultetu u Beogradu. Radila je kao klinički lekar na odeljenju za psihijatriju u bolnici “Dr Dragiša Mišović” i na Institutu za mentalno zdravlje u Beogradu, gde se bavila i prevodenjem stručne literature, i naučno istraživačkim radom u više međunarodnih projekata.

Pohađala je master-diplomske studije na Studijskom programu za teoriju umetnosti i medija Interdisciplinarnih studija na Univerzitetu umetnosti u Beogradu školske 2007-2008. godine. Master studije je završila sa prosečnom ocenom 10 (deset) 2009. godine. Od 2009-2010. školske godine je na doktorskim studijama na Studijskom programu za teoriju umetnosti i medija Interdisciplinarnih studija na Univerzitetu umetnosti u Beogradu. Sve ispite na doktorskim studijama je položila sa najvišim ocenama.

Margarita Petrović se bavi teorijskim radom i prevođenjem naučno-teorijske literature sa engleskog jezika.

Kandidatkinja je objavila master-diplomski rad kao naučnu monografiju: *Abjektno kao simptom avangarde*, Orion Art, Beograd, 2012.

Objavila je prevod knjige američkog teoretičara umetnosti Hala Fostera, *Povratak realnog*, Orion Art, Beograd, 2012. Objavila je 37 prevoda teorijskih tekstova sa engleskog na srpski jezik koji su emitovani na Trećem programu RB-a i objavljeni u zborniuku *Figure u pokretu, Savremena zapadna estetika, filozofija i teorija umetnosti*, Atoča, Beograd, 2009.

U naučnim časopisima je objavila dva teksta:

- "O imerziji, 'čistoj' percepciji i diskurzivnoj gustini u virtuelnoj umetnosti" u *AM, časopis za studije umetnosti i medija*, Br. 3, Beograd, 2013, str. 75-8 (na Erih Plus listi)

i

"Sedam lakih komada Marine Abramović" u *Zbornik Matice Srpske za scenske umetnosti i muziku*, Br. 44, 2011. strp. 185-196. (M51).

ANALIZA DOKTORSKE DISERTACIJE

Doktorska disertacija Margarite Petrović **TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA U TELESNOJ UMETNOSTI** strukturirana je u četrnaest poglavlja sa tri priloga i zaključnim razmatranjem. Disertacija je "opremljena" apstraktom na engleskom i srpskom jeziku sa ključnim rečima, spiskom lietarture i kratkom biografijom. Doktorska disertacija je napisana fontom Times New Roman 12 sa standardnim proredom 1,5 na 280 strana.

U "Uvodu" (str. 12-15) je postavljena istraživačka i inetrpretativna platforma za doktorsku disertaciju. Kandidatkinja je dala potrebna polazišta: predmet disertacije,

kontekst istraživanja, osnovne hipoteze istraživanja te sintetički postavljenu konceptualnu platformu disertacije zasnovanu na postavljanju teorijske konstrukcije ili algoritma na osnovu koga su izvedene analize, interpretacije i rasprave. Kandidatkinja na izuzetno složen način propozicionira mogućnost psihoanalitičke teorije subjektivizacije i subjekta telesne umetnosti u kontekstu neokonceptualnog performansa.

U prvom poglavlju "Ka metafori" (str. 16-43) postavljaju se bitni koncepti i termini potrebni za izvođenje teorijske konstrukcije unutar disertacije. Kandidatkinja uvodi pojam neokonceptualne umetnosti, neokonceptualnog performansa, zatim, uvodi ključni pojam borderlajna (granična ličnost) i pojam zazornog (*abject*). Termini se konceptualno određuju prema teorijskoj psihoanalizi i primenama teorijske psihoanalize na interpretiranje umetnosti, pre svega telesne umetnosti i performansa. Pored primene teorijske psihoanalize na kulturu i umetnost u spisima Frojda, Lakana i Julije Kristeve, kandidatkinja razrađuje Delezovu teoriju mazohizma i mogućnosti hermeneutike subjekta Mišela Fukoa.

U drugom poglavlju "Zazorno" (str. 44-62) razrađuje se opšta teorija zazornog (abjektnog) saglasno konstitutivnim spisima Julije Kristeve. Kandidatkinja ukazuje na suštinsku razliku objektnog i abjektnog, tj. situacije u kojoj je objekt nedostajući. Kandidatkinja abjektno vidi kao "označitelj umetničkog borderlajna" koji se pojavljuje transgresijom Zakona i time dolazi do granice jezika. Petrovićeva tu situaciju opisuje sledećim rečima: "Performans za posmatrača proizvodi sumrak uređenog sveta u kome su zakoni suspendovani i granice afekta i tela uznemirene" (str. 59). Ovim je pokazana dimenzija promene koju prakse telesne umetnosti i performansa uvode u procese reprezentovanja subjektivizacije.

Treće poglavlje "Heterogeni objekt želje i trauma njegovog pojavljivanja" (str. 64-68) povezano je sa raspravom odnosa nesvesnog, želje i jezika. Uspostavljanje odnosa želje i jezika prema nesvesnom otvara mogućnost, na tragu lakanovskog mišljenja, da se uvede rasprava o odnosima politike i etike u polju psihoanalitičke teorije subjekta.

Četvrto poglavlje "Punctum" (str. 70-92) odnosi se na analitičku razradu i raspravu mazohizma i mesta mazohizma u performans umetnosti. Analiza i rasprava su razvijene posredstvom Delezove teoretizacije mazohizma. Kao posebna studija slučaja je postavljena i izvedena analiza performansa Franka B. Kandidatkinja je pokazala razliku između kliničkog borderlajna kao narcističkog i umetničkog borderlajna kao traganja za Drugim.

Peto poglavlje "Jezgro" (str. 93-116) postavljeno je oko teorijskih pitanja koja se odnose na rad traume i na oblike nametanja predmeta bavljenja neokonceptualnoj umetnosti. Kandidatkinja precizno navodi svoj cilj sledećim rečima: "Moje istraživanje pokazuje makar jedan slučaj gde bi se to mesto fantazije moglo pokazati, u prostoru koji otvara institucija umetnosti, kako umesto da pokriva prazninu, pokriva jednu materijalnu, očajničku poziciju, čije je vrtoglavo survavanje sa mesta jednom postignute subjektivnosti, uslovno rečeno, dovelo do ostvarivanja nemoguće situacije u kojoj se njen označitelj i njen izgubljeni objekt obaveju sa „iste strane“ one prepreke koju je Lakan pozajmio od Sosira kao prepreku koja odvaja označitelj i označeno, i koja kod njega razdvaja svet simboličkog od sveta Imaginarnog i Realnog" (str. 111).

U šestom poglavlju "Umetnički borderlajn" (str. 117-135) je razvijena teza postavljena u teorijskoj psihoanalizi da je neophodno naučni diskurs o subjektu formalizovati i predložiti algoritamski (formulom, modelom, shemom). Margarita Petrović je razradila dvostruki odnos: kretanja od slike-ekrana ka pogledu objekta i promene statusa subjekta saglasno naznačenom kretanju od slike ka pogledu objekta. Rasprava je postavljena na kritičkom interpretiranju Hal Fosterove analize fotografskog opusa Sindi Šerman koja je izvedena iz suočenja Peter Birgerove teorije avangarde modelima teorijske psihoanalize. Kandidatkinja je ovde na tri nivoa razradila problem slike-pogleda: 1. nivo umetničkih konceptata i realizacija Sindi Šerman, 2. nivo problemskog redefinisavanja karaktera avangardi, i 3. nivo primene teorijske psihoanalize na način teorije umetnosti kako je to postavio Foster.

U sedmom poglavlju "Šta dalje raditi sa borderlajnom" (str. 136-145) kandidatkinja polazi od hrabre hipoteze da je psihološki konstrukt borderlajna za neokonceptualnu

umetnost društveno proizveden. Ta teza uslovljava da se ceo spektar psihoanalitičkih konstruisanih koncepata (borderlajn, punktum, abjektno, melanholija itd.) vide kao specifični aktivni "kliše" koji se u neokonceptualnoj umetnosti provode kao stvarne ili prividno stvarne situacije za umetničke inetrvencije i na osnovu njih konceptualne refleksije.

Osmo poglavlje "O narcizmu" (str. 146-150) je posvećeno jednoj od bitnih tema ovog rada, a to je status i funkcije narcizma u rasponu od frojdovske do teorijske psihoanalize.

Deveto "Žalost i melanholija" (str. 151-154) i deseto "Prave sablasti" (str. 155-166) poglavlje doktorske disertacije se zasnivaju na analizi dijalektičkog kretanja od melanholije ka sablasnosti sa kojom radi konstrukcionistički orijentisana neokonceptualna umetnost. Jakom metaforičkom retorikom, kandidatkinja, opisuje *ovu dramu* telesnosti u neokonceptualnom performansu: "Kod umetničkog borderlajna možemo da zaključimo da nije u pitanju ni melanholična senka, ni *objet a*, niti abjektno, nego proizvedeni borderlajnski, sablasni, inherentno izrecivi pa zazorno odbačeni *abjet a* koji nem kao zver probija kroz punctum performansa grizući u meso" (str. 166). Koncept sablasti kao onog stanja izvan žalosti i melanholije se određuje kao bitan u ohlađenom depersonalizovanju u neokonceptualnim performansima.

Desetim poglavljem "Frojd prema Delezu - izvan principa zadovoljstva" (str. 167-197) pruža se uvid u komparativnu analizu hipoteza o statusu i mestu zadovoljstva kod Frojda i kod Žila Deleza. Odvajajući se od psihoanalitičke antropocentričnosti - kandidatkinja ukazuje na situaciju umetnosti koja je pre inetrsubjektivna u društveno-jezičkom smislu nego psihološko antropomorfna i time izvodi stav: "U slučaju umetničkog borderlajna koji gubi jezik međutim oslobođena energija nije seksualna. Tu se zato ne može govoriti o deseksualizaciji već o demetaforizaciji!" (str. 170). Konsekvenca demetaforizacije vodi ka umetniku kao uzorku a ne izvoru subjektivizacijskog "Umetnik se u performansu tako ne ogleda u monstuoznom, kao što se događa u sadizmu i mazohizmu. On se ogleda u telima sopstvenih saučesničkih posmatrača koja tu za njega predstavljaju ekran, u potrazi za neki mestom u simboličkom" (str. 177). Ali paradoksalno ulazak u simboličko je rekonstrukcija metaforičnog.

Jedanaestim poglavljem "Pokušaj postavljanja odnosa subjekta prema istini u izrazima psihoanalize" (str. 198-217) nudi drugačiju vizuru na postavljenu problematiku. Ta druga i drugačija vizura je izvedena iz primene Fukoovog načina strukturalne analize subjekta i subjektivizacije u istoriji Zapada. Time su suočene dve različite epistemologije: psihoanalitička i fukoovska diskurzivno/arheološka. Kandidatkinja je na uspešan način uporedila lakanovsku i fukoovsku perspektivu, što je otvorilo krajnosnu metafizičku raspravu o izgovorivom i neizgovorivom subjektivizacije u odnosu na zapadnu istoriju, modernu subjektivnost i kritički potencijal neokonceptualne umetnosti kao izvođenja društvenih konstruisanih situacija refleksije i samorefleksije. Fukoovska rekonstrukcija antičkih diskursa je pomogla da se u raspravu uvedu pitanja o odlučivosti, tj. etičkim potencijalnostima "stranja o sebi".

Kandidatkinja je u prilogima "Diskurs mazohizma kao resurs socijalne i kulturalne kritike, novija gledišta" (str. 218-239), "Problem Gilmanovog mazohističkog teksta" (str. 240-246) i "Odakle sabaltem ne govori" (str. 247-260) prezentovala istraživanja i rasprave koje se nisu uklopile u linearni tok argumentacije iznesene u disertaciji, ali su otvorile mogućnost za podršku njenim argumentima za iznesene hipoteze, te su ponudile moguće nove vizure. Prvim prilogom je ukazano na sasvim savrmenu rekonstrukciju diskursa o mazohizmu. Drugim prilogom je dat uvid u Gilmanovo mapiranje mazohizma u domenu teorije umetnosti. Trećim prilogom je napravljena "kopča" sa argumentacijama postkolonijalnih studija.

Doktorska disertacija je završena "Zaključnim razmatranjima" (str. 261-268) koja su na sugestivan način rekapitulirala hipoteze i argumentaciju nudeći sintezu navedenih pogleda i modela u odnosu na same teorijske platforme i na umetničke prakse. Margarita Petrović je tu izvela na način Mišela Fukoa obrt o etičkom u neokonceptualnom performansu ukazujući da se neokonceptualna umetnost može sagledati kao "briga o sebi".

Literatura je prezentovana na stranama 269-272. Broji oko 110 bibliografskih jedinica na srpskom, engleskom i francuskom jeziku.

KRITIČKI UVID I OCENA REZULTATA

Opšti pogled na doktorsku disertaciju

Margarita Petrović u doktorskoj disertaciji **TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA U TELESNOJ UMETNOSTI** posredstvom koncepata klasične i lakanovske teorijske psihoanalize istražuje autodestruktivne postupke telesne umetnosti te ih primenjuje na studiju slučaja britanskog umetnika italijanskog porekla Franka B. Doktorska disertacija Margarite Petrović **TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA U TELESNOJ UMETNOSTI** je obimno naučno delo kojim su na dva uporedna plana postavljena i rešavana interdisciplinarna teorijska pitanja o ljudskom telu i subjektivizacijskim praksama u odnosu na savremenu umetnost. Kandidatkinja je uporedno razmatrala interpretativne modele:

- psihoanalize
- epistemologije
- etike
- teorije subjekta, i
- savremene hibridne teorije umetnosti.

Ovi mogući nivoi su kritički diskutovani, suočavani i testirani u odnosu na opšta pitanja o ljudskom telu (psihi, duhu) te u odnosu na pitanja o specifičnom telu umetnika i gledalaca unutar neokonceptualnog performansa. Posebna pažnja, zapravo, najveći deo disertacije, posvećen je kritičko analitičkom bavljenju klasičnom i teorijskom psihoanalizom, koja je zatim kao teorijska platforma nadograđivana kandidatkinjinim teorijskim konstrukcijama (algoritmima) i primenjena na ulogu i funkcije tela i telesnosti u savremenoj umetnosti.

Margarita Petrović je razradila niz teorijskih konstrukata kojima je predočila pojavnost tela u telesnoj tj. performans umetnosti. Ti modeli su: afekt, borderlajn, zazorno, punktum, narcizam, melanholija, mazohizam, princip zadovoljstva, subjekt, briga o sebi. Navedeni pojmovi su deo psihoanalitičke teorije i njenih proširenih primena na pojavnosti kulture i umetnosti.

Zaključak disertacije je usmeren na identifikovanje karaktera umetničkog rada u neokonceptualnom performansu. Ona je ulogu tela povezala sa složenim psihološko-društvenim mehanizmima koje je francuski filozof kulture Mišel Fuko odredio kao "hermeneutiku subjekta". Drugim rečima, kandidatkinja je uspešno pokazala da je smisao savremenih umetničkih praksi, pre svega, telesne umetnosti usmeren na etička pitanja o subjektivizaciji i subjektu telesnog afektivnog događaja.

Predmet i cilj doktorske disertacije

Predmet doktorske disertacije **TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA U TELESNOJ UMETNOSTI** je telesna umetnost (body art) sagledana sa pozicija lakanovske teorijske psihoanalize, teorije Julije Kristeve, kritike psihoanalize Žila Deleza i filozofije subjekta Mišela Fukoa. Doktorska disertacija Margarite Petrović je nastavak istraživanja izvedenog za master rad koji je objavljen pod naslovom *Abjektivno kao simptom avangarde*. Kandidatkinja je telesnu umetnost interpretirala zaokretom prema mikropolitici manjinskih, marginalnih, decentriranih, neuporedivih ili necelovitih kultura, grupa ili procesa individualnog situiranja, odnosno kultura koje ne konstituišu integralnu/globalnu sliku sveta. Drugim rečima, tretirala je psihoanalitički konstruisani model subjekta u odnosu na subjekte savremene telesne umetnosti. Pokazala je da mesto sa kojeg se subjekt javlja odgovara psihoanalitičkom pojmu granične ličnosti, odnosno *borderlajna*. Mesto na kome se subjekt u savremenoj umetnosti javlja označila je novim teorijskim terminom *društveno proizvedeni borderlajn*.

U doktorskoj disertaciji su naznačeni predmeti istraživanja razrađeni modelovanjem konstrukata umetničkog ponašanja i afekta telesne umetnosti. Njeno izvođenje modela se zasniva na Fukoovoj interpretaciji antičkog zahteva *epimeleia heautou*, "staranja o sebi" iznesenog u njegovim predavanjima na Kolež de Fransu koja su sakupljena u knjizi *Hermeneutika subjekta*.

Borderlajn (*borderline*) je termin koji se u literaturi na srpskom jeziku ne prevodi ili se, povremeno, prevodi kao "granična ličnost". U lakanovskoj teorijskoj psihoanalizi taj pojam se poznaje kao psihopatološki, onako kako ga je obradila Julija Kristeva u eseju *Moći užasa, Ogled o zazornom*. U istraživanju Margarite Petrović i raspravama postupaka telesne umetnosti, shvaćene u smislu zaokreta prema mikropolitici marginalnih i manjinskih grupa, pokazana je mogućnost uočavanja subjektivnosti telesne umetnosti kao "stanja borderlajna", odnosno granične ličnosti, koje nije psihopatološko, već je proizvedeno u društvenoj situaciji i interakciji. Kandidatkinja je izuzetno promišljeno razradila i tumačila predmet svog istraživanja.

Cilj doktorske disertacije je da se pokaže na nov i autentičan način da je ponašanje umetnika unutar telesne umetnosti uslovno shvaćen kao "tehnika sopstva". Efekat takve "tehnikе sopstva" je zasnivanje pristupa nekom diskursu i sposobnosti političkog delovanja u njemu, tj. narušenoj subjektivnosti telesne umetnosti koja tu sposobnost nema. Telesna umetnost bi, kandidatkinja tvrdi, mogla da se prikaže kao jedan od "odgovora" na Fukoov zahtev koji je izneo u *Hermeneutici subjekta* o hitnosti vraćanja tehnika sopstva kao mogućnosti političkog otpora u našem vremenu. Cilj predložene disertacije je izuzetni pokušaj da se ljudska situacija predočena u živom izvođenju telesne umetnosti protumači složenim psihoanalitičkim (Lakan), teorijskim (Kristeva) i filozofskim (Fuko) modelovanjem graničnih uslova i okolnosti ljudskog ponašanja, delovanja i iskazivanja u savremenom hibridnom svetu.

Polazne hipoteze doktorske disertacije

Kandidatkinja je postavila devet naučnih hipoteza na kojima je gradila svoj rad. Njene hipoteze su:

- telesna umetnost može se tretirati kao lakanovski psihoanalitički subjekt
- mesto sa kojeg se javlja telesna umetnost je mesto društveno proizvedenog borderlajna □
- mesto društveno proizvedenog borderlajna telesne umetnosti je mesto na granici

jezika□

- telesna umetnost je specifičan pokušaj uspostavljanja komunikacije sa granice jezika
- subjektni učinak *punctuma* performansa prema svom sadržaju se ne može tretirati kao prazan borderlajnski označitelj
- subjektni učinak *punctuma* performansa prema svom sadržaju ne odgovara dijagnozi melanholije
- subjektni učinak *punctuma* performansa prema svom sadržaju ne odgovara dijagnozi mazohizma
- specifični pokušaj uspostavljanja komunikacije sa granice jezika telesne umetnosti može se posmatrati u analogiji sa Fukoovim interpretacijama antičke zapovesti staranja o sebi, odnosno *epimeleia heautou*, kao tehnika sopstva
- strategija telesne umetnosti kao tehnika sopstva pokušaj je prevazilaženja pozicije narušene subjektnosti telesne umetnosti zadobijanjem pozicije subjektnosti sposobne za (političko) delovanje u nekom diskursu.

Postavljene naučne hipoteze imaju dvostruku funkciju (1) postavljanje modela teorijske psihoanalize kojima se uspostavlja suštinski odnos tela, subjektivizacije i subjekta, i (2) omogućavanja primene psihoanalitičke epistemologije na teorijske probleme o savremenoj telesnoj umetnosti. Obe funkcije su u radu ostvarene složenom interdisciplinarnom teorijskom raspravom koja je referirala na psihoanalitička tumačenja umetnosti i na mogućnosti reinterpretacije tih tumačenja u slučaju telesne umetnosti u kontekstu neokonceptualizma.

Metode istraživanja

Kandidatkinja je sproveda tri polazna teorijska metodološka pristupa: a) kritičko analitički metod čitanja odgovarajuće izabrane literature - teorije posle strukturalizma, b) komparativni metod analize teorijskih konstrukcija preuzetih sa različitih platformi (Lakan, Kristeva, Fuko, Delez itd.), i c) primena postignutih kritičko-analitičkih i komparativnih rezultata na teorijski predmet njenog rada tj. na praksu telesne umetnosti u

kontekstu neokonceptualizma. Slučaj performans umetnika Franka B. je ovde poslužio kao transparentan uzorak tumačenja složenosti savremenog umetnika koji se pojavljuje kao akter između umetničkih, kulturalnih i društvenih uslova i okolnosti savremenosti u odnosu na telesnost samu, bolest i tretman tela i bolesti u društvenim politizacijama života. Iz ovako postavljene metodologije - ona je razvila na inovativan način algoritamsko tumačenje.

Zamisao algoritma duguje uverenju koje je Lakan postavio slavnom frazom "zasnivanje psihoanalize kao nauke". Da bi jedan diskurs ili skup diskursa bio postavljen na način nauke, mora biti formalizovan tj. postavljen kao primenljiva i operativna šema pomoću koje se predočava znanje o postavljenoj problematici. Margarita Petrović je pojam algoritma razvila kao specifičnu analizu telesnosti i subjektivizacije ukazujući na interdisciplinarnu korespondenciju psihoanalitičkog i teorijsko umetničkog algoritma. Suočavajući dve različite formalizacije, kandidatkinja je pokazala kako se proces umetničkog rada razvija iz dve uporedne formalne a to znači naučne perspektive. Algoritamska metodologija ovde ukazuje na karakteristični psihološko-kulturalni konstruktivizam. Konstrukcija algoritma je konstrukcija "sonde" za testiranje hipotetičke, umetničko-estetske i opšte ljudske subjektivnosti i mogućnosti održanja subjektivizacije u savremenom svetu.

Kada je algoritamska metodologija sprovedena njeni rezultati su podvrgnuti inetrpretaciji, a to znači tumačenju koje uvažava specifične tačke gledišta različitih klasičnih i savremenih teoretičara. Kada su takve interpretacije sprovedene bilo je moguće komparativnom metodom suočiti psihoanalitički diskurs sa delezovskom teorijom subjekta i fukoovskom subjektivizacijskom politikom i tehnikom subjektivizacije.

Margarita Petrović je uspela da na sasvim savremen način razvije mogućnosti preobražaja psihoanalitičke teorije u kritičku analizu neokonceptualnog telesnog performansa kao uzorka za razumevanje "ljudske situacije". Drugim rečima, ona je psihoanalitičku teoretsku interpretaciju preko antropologije umetnosti vratila opšte ljudskim pitanjima postojanja i doživljaja sveta u uslovima krizne telesnosti.

Postignuti rezultati istraživanja

Rezultati istraživanja, ineterpretacija i kritičkih rasprava u doktorskoj disertaciji Margarite Petrović su trostruki:

- pregledno i problemsko predočavanje paradigmi teorijske psihoanalize u odnosu na konkurentske teorijske formualcije Žila Deleza i, svakako, Fukoove filozofije subjekta;
- primena psihoanalitičkih, teorijskih i filozofskih konstrukcija tj. razvijenih algoritamskih modela na tumačenje telesne umetnosti i dobijanje novih interpretacija subjekta telesne umetnosti u neokonceptualnim umetničkim praksama,
- izvođenje složenih modela "tehnologije sopstva" u razumevanju ljudskih granica, a to znači zasnivanje i provociranje postojećih teorija subjektivnosti posredstvom modela razvijenih u teorijama umetnosti.

Kandidatkinja naglašava da doktorska disertacija pod naslovom **TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA U TELESNOJ UMETNOSTI** pruža mogućnost izvođenja komparativnog teorijskog razumevanja odnosa individualnog i društvenog: "Telesna umetnost bi tako mogla da se prikaže kao jedan od odgovora na Fukoov zahtev koji je izneo u *Hermeneutici subjekta* o hitnosti vraćanja tehnika sopstva kao mogućnosti političkog otpora u našem vremenu."

Rezultati istraživanja i pisanja Margarite Petrović nisu dovedeni do granice sveta umetnosti. Ona posredstvom psihoanalitičkog i subjektivacijskog teorijskog rada želi da dođe do pokretanja i diskusije opšte ljudskih problema koji se grupišu oko jezgra želje, uživanja, žalosti i melanholije tj. samokažnjavanja i dolaženja do granice ljudskosti - tj. granice samog i pravog ljudskog.

Korišćena literatura

Kandidatkinja je predložila spisak literature na srpskom, engleskom i francuskom jeziku. Njen spisak literature ukazuje na dobro izabrana psihoanalitička, teorijska i filozofska dela koja omogućavaju :

- postavljanje problema borderlajna u telesnoj umetnosti (Frojd, Lakan, Kristeva)
- izvođenje kritičke i komparativne rasprave diskursa o granicama ljudskog u odnosu na subjekt, umetničku praksu, tehnologije sopstva i političko (Fuko, Agamben, Virno, Delez, Gilman, Čaravorti Spivak i dr.)
- predočavanje bitnih problema telesne umetnosti i performans umetnosti (Foster, Birger, Šuvaković i dr.)

Rad na tekstovima Frojda, Lakana i Julije Kristeve je suštinski za njena istraživanja. Posebno čitanje i egzegeza tekstova Kristeve je bila određujuća za istraživanja. Literatura je izabrana na dosledan način kako po oblastima koje treba istražiti i tumačiti, tako i po pokrivenosti postavljenih problema i metoda.

ZAKLJUČAK KOMISIJE

Margarita Petrović je doktorskom disertacijom **TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA U TELESNOJ UMETNOSTI** ostvarila autentičan i izuzetno kompleksan interdisciplinarni naučni rad kojim je demonstrirala i potvrdila profesionalnu i naučnu kompetentnost u domenu interdisciplinarnih nauka o umetnostima i medijima. Ona je pokazala na teorijsku složenost tumačenja tela u savremenoj neokonceptualnoj performans umetnosti interdisciplinarno prožimajući i kritički tumačeći klasičnu psihoanalizu (Frojd), teorijsku psihoanalizu (Lakan, Kristeva), kritiku psihoanalize (Delez) i teoriju istorijskih tehnologija subjektivizacije (Fuko) u odnosu na teorije avangardne i neokonceptualne umetnosti (Birger, Hal Foster, Šuvaković). Kandidatkinja

je na inovativan način povezala svoje osnovno medicinsko obrazovanje sa dugogodišnjim studijama teorije umetnosti na Univerzitetu umetnosti. Rad je pisan složenim, bogatim i višeslojnim jezikom superiornog intelektualnog vladanja izvedenim metodama te njihovim primenama na konkretne studije slučaja iz savremene umetnosti.

Kandidatkinja je doktorskom disertacijom ispoljila naučne sposobnosti i spremnosti za problemsko-teorijsko postavljanje i rešavanje najsloženijih interdisciplinarnih hipoteza u savremenoj nauci o umetnostima. Interdisciplinarnim istraživanjima i raspravama je pokazala sposobnost bavljenja bitnim problemima studija savremenog performansa, avangardi i neokonceptualne umetnosti.

Komisija ocenjuje da je doktorska disertacija Margarite Petrović **TEORIJA GRANICA AFEKTA I TELA U TELESNOJ UMETNOSTI** analitički postavljen i teorijski autentičan te inovativan istraživačko naučno-teorijski rad kojim su ostvarene bitne potencijalnosti razumevanja odnosa umetnosti, psihoanalize, teorije subjekta i filozofije tela. Komisija sa zadovoljstvom predlaže Veću interdisciplinarnih studija i Senatu Univerziteta umetnosti u Beogradu da prihvati izveštaj, te da pokrene proceduru za javnu odbranu doktorske disertacije Margarite Petrović.

u Beogradu, 22. juna 2015. godine

Članovi Komisije:

dr Miodrag Šuvaković, redovni profesor – FMU (mentor)

dr Nikola Dedić, vanredni profesor – FMU

dr Mariela Cvetić, vanredni profesor - Arhitektonski Fakultet

dr Mirjana Zakić, docent FMU

dr Kristina Brajović Car, docent FMK - Singidunum